

Bir Zamanlar İstanbul Çocuk Kitapları Fuarı: Prof. Dr. Meral Alpay'ın Anısına!

Once Upon a Time Istanbul Children's Book Fair: In Memory of Prof. Dr. Meral Alpay!

Nabey Önder*

Öz

Sayın Prof. Dr. Meral Alpay'ı anlatabilmek için onun hocalığının dışında, yaratıcılığı, organizasyon becerisi, sabrı ve aldığı verimli sonuçları da bilmek gerek. Onun için de 1979 Uluslararası Çocuk Yılı nedeniyle İstanbul'da düzenlenen ve 25 yabancı ülkenin, 24 yerli yayıncının; bir yıl sonra da 27 yabancı ülkenin ve 25 yerli yayıncının katıldığı "İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı" ve etkinliklerini anlayabilmek gerek. Bu fuar boyunca uluslararası boyutta birbirine düşman ülkeleri aynı mecrada buluşturması, yurt içindeki her tür düşüncede sahip yayıncıların kitaplarını aynı sergi ortamında buluşturabilmesi Sayın Hocamız Meral Alpay'ın becerisi sayesinde sağlanmıştır. Munis, insancıl, yapıcı, uzlaştırıcı bir karaktere sahip olan ancak hatayı kabul etmeyen, uyararak doğruyu bulmanızı sağlayan değerli hocamız nur içinde yatsın.

Anahtar Sözcükler: Çocuk kitapları; Çocuk Kitapları Fuarı; Meral Alpay.

Abstract

There is more to know about Professor Meral Alpay beyond her prowess as a teacher in order to understand who she was: Her creativity, her organizational skills, her patience and the excellent results she attained were among her qualities. One has to be familiar with the International Children's Book Fair held in Istanbul in 1979 attended by 25 foreign and 24 local publishers, renewed the following year with even more attendees. This event was made possible thanks to her talent to bring together and host such a wide variety of guests and products. She was both friendly and humane with a constructive and conciliatory personality. While she was severe with errors, she knew how to guide us towards the right path through caution and advice. May she rest in peace.

Keywords: Children's books; Children's Books Fair; Meral Alpay.

Başlarken,

Hocam, arkadaşım, hayattaki en büyük destekçim değerli Prof. Dr. Meral Alpay için Türk Kütüphaneciler Derneği yayın organı *Türk Kütüphaneciliği* dergisinin bir özel sayı çıkaracağını öğrendiğim zaman hiç tereddütsüz "ben de yazarım" dedim. Hatta yazmazsam kendimi suçlu hissedeceğimi düşündüm. Çünkü geçmişte Meral Alpay ile öyle bir dayanışma içine girdik ki, insan gücünü aşan bir dayanışma idi bu... Gerek zaman, gerek mekân, gerekse beraber hareket ettiğimiz farklı düşünce, farklı eylem içinde olan kişileri, sivil toplum kuruluşlarını, birbirine düşman ülkeleri bir faaliyet ortamında bir araya getirdik. Samimiyetimizden şüphesi olmayan bu kesimler de bize zorluk çıkarmadılar. Hep destek verdiler.

*Emekli kütüphaneci. E-posta: nabeyonder@gmail.com
Retired librarian, Turkey.

Prof. Dr. Meral Alpay sağ olsaydı, “Geçmişteki bu çalışmaları, olayları, etkinlikleri birlikte yazalım hocam.” diyecektim. Ama geç kaldım, çünkü hocam artık aramızda yok. O zaman elimdeki belgelere dayanarak hocamın anısına ben yazmaya karar verdim.

Hocamla tanışıklığımız üniversite yıllarına dayanır. 1968-1971 dönemi İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenci idim. Kütüphanecilik Kürsüsünden de bir sertifika almıştım. Arada sırada derslere giriyordum. Fakat tüm ders notlarını Yüksek Öğretmen Okulundan Kütüphanecilik Bölümünde olan arkadaşlarımdan alıyordum. Bu notlara dayanarak sertifika imtihanına girdim. Sınavda hocam Meral Alpay halk kütüphaneleri ile ilgili bir soru sordu. Ders notları elimde olduğu için sorunun cevabını eksiksiz yazdım, ama başka bir şey de yaptım, cevabın altına; “Her ne kadar hocalarımız böyle anlatıyorlarsa da gerçekler öyle değildir.” diye yazdım ve halk kütüphanelerinde karşılaştığımız problemleri de ifade ettim. Sorunun cevabını eksiksiz yazmama rağmen imtihanı geçemedim, ancak ikinci imtihanda sertifikamı alabildim.

Aradan yıllar geçti, 1977 yılında Beyazıt Devlet Kütüphanesinde Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesinin kongresi yapılıyordu. Soru ve eleştiriler bölümünde hocam sürekli eleştiri yapıyordu. Ben de ondan geri kalır mıyım, başladım eleştirmeye... Meral Hoca bir ara sanki beni ilk kez görüyormuş gibi “Sen kimsin?” dedi. “Ben Nabey Önder’im hocam, Millet Kütüphanesinde çalışıyorum.” dedim. Sadece “ukala” dedi ve sonunu getirmede. Tabi ben bozulmuştum, fakat bir şey yapamadım, oturdum yerime. Sonradan öğreniyorum; 1970’li yıllarda imtihanda doğru cevap verdiğim halde “Her ne kadar hocalarımız böyle anlatıyorlarsa da gerçekler öyle değildir.” diye yazmama çok içerlemiş. Aradan geçen 7 yıla rağmen adımları ve bu tavrımı hiç unutmamış... Bu kongrede Meral Alpay ve Ayten Şan’ın da içinde olduğu yeni bir kadro genel kurulda TKD İstanbul Şube Yönetim Kuruluna seçildiler. Meral Alpay’ın önerisi ile ben de yönetime girdim. İlk toplantıda İstanbul Şube Başkanlığına getirildim.

Görev bölümü ve yetkilendirme kararından sonra bu yönetimin bir farkındalık yaratması gündeme alındı. 1978 yılı Kütüphane Haftasında bir “çocuk kitapları sergisi” açılmasına karar verildi. Önce mekân sorunu düşünüldü. “Öyle bir mekân seçelim ki bundan sonraki yıllarda bize ışık tutsun.” denildi. Yoğun araştırmalardan sonra İstanbul Belediyesi Saraçhane binasının fuayesinde sergi açılmasına karar verildi. Belediye Başkanı Sayın Aytekin Kotil ile yapılan görüşmede talebimiz olumlu karşılandı ve sergi alanı Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesine tahsis edildi. Meral Alpay bu serginin katılımcılarının yazarlar, çizerler ve yayıncılardan oluşmasını istiyordu. Yönetim Kurulunda itiraz eden olmadı, çalışmalara başlandı.

Hiç zaman kaybetmeksizin İstanbul’da bulunan ve konu ile ilgili tüm sivil toplum kuruluşlarına yazı çıkarıldı. Başta Türkiye Yazarlar Sendikası olmak üzere yayınevleri, çevreciler, aynı amaca hizmet eden resmi ve özel kuruluşlar Millet Kütüphanesinde toplantıya davet edildiler. Yapılan toplantılarda yayınevlerinden, sendikalardan, ticari kuruluşlardan temsilciler toplantıya katıldılar. TKD İstanbul Şubesinin 1978 Kütüphane Haftasında açmayı düşündüğü İstanbul Belediye Başkanlığı fuayesindeki serginin sunumu dikkatlice dinlendi, tartışıldı. Katılımcılar, çok amaçlı ve geniş boyutlu böyle bir sergi için bir yürütme kurulu oluşturulmasına karar verdiler. Katılımcıların ortak önerileri ile Doç. Dr. Meral Alpay (İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi) Yürütme Kurulu Başkanlığına Vedat Demirci (TRT İstanbul Radyosu Çocuk Yayınları Müdürü), 2. Başkanlığa TKD İstanbul Şubesi Başkanı Nabey Önder, yazmanlığa Yılmaz Elmas (TAYKO Çocuk Yayınları Yönetmeni) saymanlığa getirildiler. Yürütme Kurulu üyeleri ise Hayati Asilyazıcı (İstanbul Belediye Başkanlığı Kültür Danışmanı), Sabri Koz (Öğretmen, yazar), Tekin Sönmez (Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Sekreter Yardımcısı), Feryal Birden (Öğrenci), Nurtan Eğitimci (Uzman Kütüphaneci), Ömür Candaş (YaBa Çocuk Yayınları Yönetmeni), Osman Gök (İstanbul Belediyesi Kütüphaneler Müdürü), Kezban Elibüyük (Öğrenci) ve Tacettin Diker’den (Karagöz Sanatçısı) oluşuyordu.

Sergi ile ilgili tüm çalışmalar Yürütme Kurulu tarafından yapıldı ve sonuçlandırıldı. 1978 yılı Kütüphane Haftasında İstanbul Belediye Başkanlığı Saraçhane binasının giriş katında görkemli bir “Çocuk Kitapları Sergisi” törenle açıldı. Bir ay boyunca açık kalan sergide katılımcılar stantlarda görevli bulundurdular. Bir ayın sonunda bu etkinliğin bir başlangıç olduğu katılımcılar tarafından dile getirildi. İşi biraz daha büyütmemiz ve uygun bir yer temin edilebilirse “İstanbul Çocuk Kitapları Fuarı” olarak organize olmamız önerildi ve kabul edildi.

Resim 1. Hocam Prof. Dr. Meral Alpay ile Türk Kütüphaneciler Derneğinin bir etkinliğinde dans ederken

Araştırmalar sonunda Koç Grubu tarafından Taksim’de yaptırılan ve henüz resmi açılışı yapılmayan İstanbul Belediyesine ait Atatürk Kitaplığı bu iş için çok uygun görüldü. Belediye Başkanımız Sayın Aytekin Kotil ile yapılan görüşmede 1979 yılının “Uluslararası Çocuk Yılı” olması da dikkate alınarak Atatürk Kitaplığında “İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı” düzenlenmesi kabul edildi.

I. İstanbul Çocuk Kitapları Fuarı

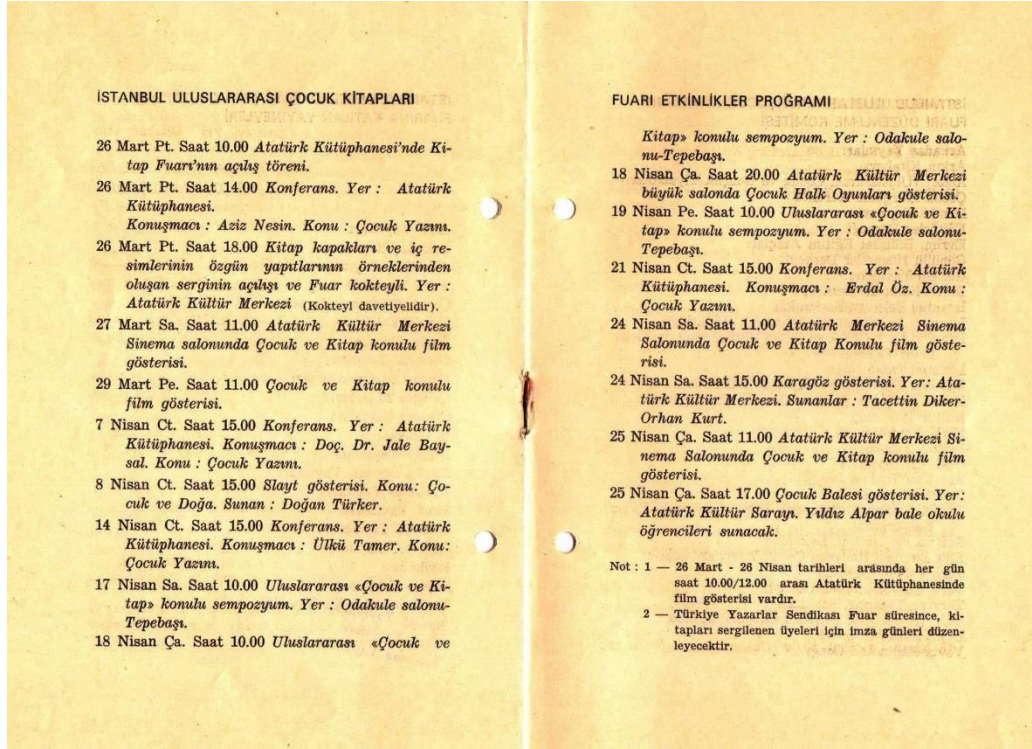
1978 Nisan’ından başlayan ve 1979 Mart’ına kadar olan o bir yıllık dönemde değerli hocamız Meral Alpay’ın dirayetli çabaları ve bizlerinde yorulmak bilmeyen çalışmalarımız ile 26 Mart-26 Nisan 1979 tarihleri arasında düzenlenen “I. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı” eksiksiz bir şekilde gerçekleştirildi. Bu fuarda sergilenen değişik dil ve yazılı çocuk kitapları ile izleyenlere “yabancı olana” dokunma olanağı sağlandı. Her biri bir ya da birkaç kişinin ortak düşünce ürünü olan yerli ve yabancı kitaplar arasında karşılaştırma yapan çocuk ve gençlerden başka yayıncılar, yazar, çizer ve diğer ilgililer kendisinde olanın daha çok farkına vardılar. Çocuk yılı da olması nedeniyle bu fuara 25 yabancı ülke ve 24 yerli yayıncı katıldı. Kukla, çocuk sineması, resim, afiş sergileri yanında “Çocuk ve Kitap” konulu sempozyum ve konferans dizisi fuarın amacının çocuklara yönelik bir kültür ve sanat olgusu olduğunu göstermiştir. Bu olgu yerli ve yabancı birçok kuruluşun işbirliği ile gerçekleşmiştir.

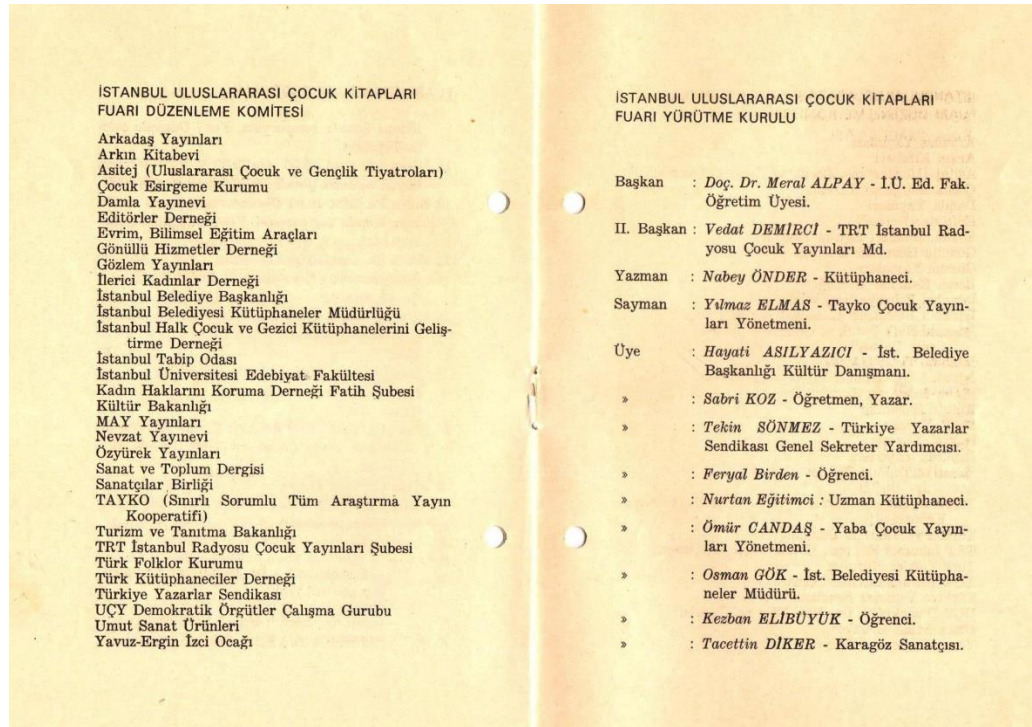
Resim 2-3. İstanbul Belediyesi Fuayesinde yapılan Çocuk Kitapları Sergisinin İstanbul Valisi ve İstanbul Belediye Başkanı tarafından açılış töreni

Resim 4. I. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı broşürünün kapağı

Resim 5. I. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı programı

Resim 6. I. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı broşürü

Taksim Atatürk Kitaplığında düzenlenen “İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı” birçok açıdan bizlerin ufkunu açmıştı. Özellikle yurt dışından gelen katılımcı uzmanlar, Türkiye’deki çocuk kitaplarını yazar ve çizer yönüyle inceleme olanağı bulmuşlardı. Bizim yazar ve çizerlerimize de 25 farklı ülkenin çocuk kitaplarına dokunma, inceleme ve kıyaslama

imkânı doğmuştu. Ayrıca dışarıdan gelen uzmanlardan çocuk kitapları konusunda dünyada neler olup bittiğini öğrenme fırsatı yakalamıştık.

Önceden mahdut kişiler tarafından bilinen, fakat üye olmayı bile hiç akıllarından geçirmedikleri *Uluslararası Çocuk ve Gençlik Yayınları Kurulu* (IBBY-International Board on Book for Young People¹) gibi bir kuruluşun varlığından haberdar olmuştuk. Merkezi İsviçre’de bulunan ve UNESCO’nun denetimindeki bu kuruluşa statü gereği üye ülkelerin önerisi ile biz de üye olduk. Uzun yıllar Türkiye Başkanlığını bu makalenin yazarının yaptığı kuruluşun Türkiye raportörü ve yazmanı değişmez bir şekilde Meral Alpay olmuştur.

IBBY, batılı çocuk yazar ve çizerleri açısından çok önemsenen bir kuruluştur. O nedenle bu kuruluşun amaç maddesini de yazma gereği duydum. IBBY, İsviçre’nin Zürih kentinde kurulmuştur. İsviçre Medeni Kanununun 60. maddesi uyarınca kurulan ve kamuya yararlı bir dernek niteliğinde olan bu kurulun amaçları, kuruluş tüzüğünde² şöyle belirtilmektedir:

“1. Dünyanın her tarafında “gençler için iyi kitaplar” sorunu ile ilgilenen kuruluşları bir araya getirmek,

2. Bu tür kitapların yayınlanmasını ve onlardan yararlanılmasını geliştirmek amacıyla:

a) Dünyanın her yanındaki gereksinmelere uyacak biçimde yayınlanmalarını özendirmek,

b) Bu yayınları radyo, televizyon, basın, film ve ses bantları gibi diğer çağdaş iletişim araçları ile birleştirmek,

c) Gençler için kütüphanelerin gelişmesini özendirmek,

3. Tüm olanaklardan yararlanarak gençlik kitaplarının geliştirilmesine katkıda bulunmak,

4. Uluslararası nitelikte gençlik kitaplarının yayılmasına yardım etmek ve bu konudaki çevirileri özendirmek,

5. Çocuk yazını ve çocuk kitaplarının resimlendirilmesinin çeşitli yönleriyle ilgili her tür araştırmayı özendirmek ve bu tür araştırmaların sonuçlarının uluslararası çapta yayınlanmalarını örgütlemek,

6. Ulusal ve uluslararası planda gençlik kitaplarıyla ilgili etkinlikleri olan veya bu alanda kütüphanecilerin, öğretmenlerin, editörlerin, yazar ve çizerlerin eğitilmesine çalışan kişiler, gruplar, kuruluşlar ve örgütlere bilgi ve danışma hizmeti sağlamak.”

Ayrıca Türk yazar ve çizerleri için de fuar çok önemli bir kapıyı aralamıştı. O güne kadar “Çocuk Edebiyatı” tartışmasına da noktayı koyan bir uygulama olmuştu. Çok önemseydiğimiz yazarlarımızı bile sıkıntıya sokan bu tartışmalar fuarla beraber çocuk edebiyatı noktasında destek bulmuş ve savunucularına cesaret vermiştir. Bu konuda ünlü çocuk kitapları yazarımız ve eğitimci Gülten Dayıoğlu’nun (2010, s. 25-26) kendi yaşam öyküsünü anlattığı kitabının *Çocuk Edebiyatı Mücadelesi* isimli bölümündeki ifadeleri bu konuda dikkat çekicidir:

“Çocuk Edebiyatı’na hizmet verirken, öylesine sevinip göneniyordum ki!... Bu sevincin kaynağında, o zamanlar ülkemizde Çocuk Edebiyatı’nın henüz benimsenmemiş olması ve bu nedenle de piyasada nitelikli çocuk kitaplarının bulunmayışı yetiyordu. Aklımca bu açığı kapatma çabasına girişmiştim. Ne var ki, çok geçmeden coşum, sevincim burnumdan gelmeye başladı. Çünkü çocuk kitapları ile ilgili olarak yapılan çeşitli toplantılarda, akademisyen ve bazen de dönemin ünlü yazarlarıyla işbirliği yapmak

¹ Bkz. <http://www.ibby.org/>

² Bkz. Ek 2: Yontar, A. S. Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu (International Board on Books for Young People): Amacı, Kuruluşu ve Örgütlenmesi”. *Metin teksirdir.*

durumundaydım. Bu kişiler karşısında, yaptığım işi “Çocuk Edebiyatı” olarak nitelendirmem, şimşekleri üzerime çekiyordu. Beni, “çocuk kitabı yazmayı, Çocuk Edebiyatı olarak değerlendirmen yanlış. Çünkü, Çocuk Edebiyatı diye adlandırılan bir edebiyat dalı yok. Çocuk kitapları da edebiyatın genel kapsamı içinde yer alır, ” diyerek öyle bir hurpalıyorlardı ki!...Ben tüm bunlara karşın, Çocuk Edebiyatı'nın, çocuk kitaplarını kapsayan özel ve özgün bir edebiyat dalı olduğuna kesinlikle inanıyordum. Dahası, Çocuk Edebiyatı'nın, çocukların yaş düzeylerine göre, kendi içinde de bölümlere ayrılmak zorunda olduğunu biliyordum. 1979 UNESCO tarafından, Dünya Çocuk Yılı ilan edildi. Yıl boyunca pek çok yazar, birçok çocuk kitabı yazdı. Bu arada akademisyenler ve kütüphaneciler, Çocuk Edebiyatı ile ilgili seminerler, konferanslar ve kitap fuarları düzenliyorlardı. Ben de bu çalışmaların içindeydim. Dünya Çocuk Yılı nedeniyle Prof. Dr. Meral Alpay, Nabey Önder'in çabalarıyla Taksim Belediye Kütüphanesi'nde, uluslararası nitelikte bir çocuk kitapları fuarı düzenlendi. Bu etkinlik, o zamanın koşullarına göre, Çocuk Edebiyatı adına yapılmış olağanüstü atılımdı. İşte bu fuar sırasında, Çocuk Edebiyatı ile ilgili bir dernek kurma görüşü belirdi. Çocuk Edebiyatı alanındaki ürünlerimizle yurt dışına açılabilmek için dernek ilk adım olacaktı. Bu hedef doğrultusunda, Çocuk Edebiyatı'na gönül vermiş kişiler, belli aralıklarla toplanmaya başladık. Bu toplantılarda, derneğin çekirdeğini oluşturan; Prof. Dr. Meral Alpay, Nabey Önder, Nadir Ergin Telci, Gülten Dayıoğlu, Can Göknil, Serpil Ural, Fatih Erdoğan, Ayla Çınaroğlu gibi isimler yer alıyordu. Bu hazırlık çalışmaları, başta parasal sorunlar olmak üzere, birçok neden yüzünden 1994 yılına kadar sürdü. 1994 yılında derneğimiz kuruldu. Derneğin amacı nitelikli çocuk ve gençlik yayınlarının üretimini özendirmek, yurtiçi ve yurt dışında tanıtımına önayak olmak, çocuk ve gençlerin yüksek dil ve estetik özellikleri olan kitaplarla buluşmasını sağlamaktı.

Günümüzde, Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği, artık IBBY kanalıyla uluslararası etkinliklerde varlık gösterecek düzeye gelmiştir.”

Sayın Dayıoğlu'nun yazdıkları gösteriyor ki, “İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı” sadece çocuklar açısından değil, yazarlar ve çizerlerimiz açısından da yeni ufuklar açan bir oluşumdur. Tüm bu oluşumların sağlanmasında Prof. Dr. Meral Alpay'ın yönlendirmesi ve emeği yadsınmaz. Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesinin öncülüğünde; aralarında T.C. Kültür Bakanlığı, İstanbul Belediye Başkanlığının da bulunduğu 32 kamu ve özel kuruluşun gerçekleştirdiği iş ve güç birliği sonucunda gerçekleşen Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarını açarak hem çocuk yılını, hem de her yıl yinelenen Kütüphane Haftası'nı kutlama eylemini başlatmıştık. Bu fuarın en önemli amacı alışılmışın dışında ticari olmaktan çok kültürel, sergilenen yerli ve yabancı çocuk kitapları kanalıyla İstanbul'da yaşayan ve sergiye gezebilen çocuklara yeryüzünde değişik dil ve alfabelerde yetiştirilen çocukların varlığını duyurmaktı. Ayrıca çocuk kitaplarına ilgi duyan yetişkinlere de yerli ve yabancı çocuk yayınları arasında karşılaştırma olanağı sağlanacak, kendimizde olanın daha fazla farkına varılacaktı. Nitekim çocuk kitabında dizgi, düzen, çizgi, resim ve baskı alanında değişik örnekler arayan çok sayıda yayıncı, yazar, çizer ve yükseköğrenim çağında bulunan öğrenciler de fuara olağanüstü ilgi göstermiş bilgi ve deneyim alışverişi yapmışlardır. Bir ay gibi oldukça uzunca bir süre Atatürk Kitaplığında açık bulundurulmuş ve yaklaşık 30 bin kişinin izlediği fuarda; ABD, Avusturya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Çekoslovakya, Çin Halk Cumhuriyeti, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Federal Almanya, Fransa, İngiltere, İsrail, İsveç, İsviçre, Japonya, Kanada, Macaristan, Mısır, Polonya, Portekiz, Romanya, S.S.C.B., Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan'dan gelen yaklaşık 5000 çocuk kitabı sergilenmiştir. Ayrıca yerli ve yabancı afişler, bebekler, İsa Çelik'in konusu “Çocuk” olan fotoğraf sergisi; Aslan Kaynardağ'ın “Alfabe Sergisi” ve Türkiye'de yayımlanmış çocuk kitaplarından seçilmiş resimlerin özgün örneklerinden oluşan sergi, kitaplar yanında fuarın görsel iletişim sanatlarına

verdiği değeri de vurguluyordu. Sergilenen yabancı kitapları, fuarı gezen yetişkinler ve çocuklar istedikleri gibi karıştırıp inceleyebiliyorlardı. Buna karşılık ABeCe, Arkadaş, Arkın, Çocuk Esirgeme Kurumu, Damla, Deniz, Derinlik, Evrim Eğitim Araçları, Gelişim, Gözlem, İş Bankası, İnkılap ve Aka, İtimat, Köyün Çocuğu, Kurtuluş, MAY, Milliyet, Nevzat, Özyürek, Redhause, Tayko, Tercüman ve YaBa gibi yayınevleri adı altında sergilenen yerli çocuk kitapları ise sergi salonunda yeterince incelenemese de, sergiyi gezenler satış bölümünde istedikleri kitapları inceleyerek satın alabilmiştir. Yüzde 10 indirimli yapılan satışlara ilgi çok büyük olmuş, bol çeşitli seçme olanağı geniş satış bölümünün sürekli dolu oluşu gözlemcilere, değil Türkiye’de İstanbul’da bile kitap ticaretinin, dağıtım ve sergilemenin gizli talep hesaplanarak yapılmadığını göstermiştir. Fuar süresince Kültür Bakanlığının izni ile Atatürk Kültür Merkezi salonlarında halk oyunları, bale, tiyatro, Karagöz ve kukla gösterileri düzenlenmiş, İstanbullu çocuklar ve aileleri bu sanat gösterilerinden ücretsiz bir şekilde yararlanmışlardır. Ayrıca Atatürk Kitaplığında her cumartesi yapılan tartışmalı toplantılarda, çocuk kitaplarının ülkemizdeki üretim, dağıtım ve tüketim sorunları dile getirilmiş, Aziz Nesin, Jale Baysal, Ülkü Tamer, Doğan Türker ve Erdal Öz gibi uzman kişilerle izleyiciler bu sorunları tartışma olanağı bulmuşlardır. 17-19 Nisan 1979’da fuar nedeniyle örgütlenen “Çocuk ve Kitap” konulu uluslararası sempozyum ise, konunun daha geniş bir düzeyde ele alınmasını sağlamıştır. Meral Alpay başkanlığında, Aysel San ve Nabey Önder tarafından yönetilen bu toplantıda; Avusturya (2), Bulgaristan (1), Federal Almanya (2), Fransa (1), İngiltere (1), İsrail (2), Yunanistan (2) ve Türkiye (2) adına 13 bildiri okunmuş, her bildiriden sonra tartışma açılmıştır. Gerek konsolosluklar tarafından Türkçeye çevrilerek çoğaltılıp dağıtılan bildiri metinleri ve gerekse İstanbul Sanayi Odasının Odakule salonunda, anında yapılan sözlü çevirileri dinleyebilme aygıtları, çok dilde yürütülen çalışmalarda iletişim engelini ortadan kaldırmıştır. Türk basınında yankılanan ve yabancı basında da ilgi gören bu sempozyumun Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi tarafından banda alınan tutanakları, şube başkanı Nabey Önder tarafından basıma hazırlanmıştır. Eğitimciler, kütüphaneciler, yayıncılar ve tüm ilgililere içeriği ile çok yönlü ve değerli bilgiler sunan bu tutanakların yayımlanması için Kültür Bakanlığına müracaat edilmiş, fakat bir sonuç alınamamıştır. Bu tutanaklar hocam Meral Alpay’ın Kürsü Başkanlığı sırasında gereksinme duyuldukça öğrencilerin yararlanmaları amacıyla İ.Ü. Kütüphanecilik Kürsüsünde tutuluyordu. Sonraki akıbetini bilemiyorum.

Çocuk yılındaki bu ihtişamlı fuardan hemen sonra Fuar Yürütme Kurulu bir sonraki yılın çalışmalarına başladı. Bu çalışmalarda zaman zaman yabancı konsolosluk yetkilileri de toplantılara katılıyor ve bilgi ediniyorlardı. Fuar Yürütme Kurulu; Çocuk Yılındaki fuar sonrası Türkiye’deki çocuk yayınlarına yönelik ortak bir bildiri yayımlamaya karar verdi. Yine hocamız Prof. Dr. Meral Alpay’ın başkanlığında ortak bir metin oluşturuldu. Bu metin hem katılımcı yayınevlerine, hem basına dağıtıldı. Böylece kamuoyu Türkiye’deki çocuk yayınları hakkında bilgi sahibi oldular.

Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı Yürütme Kurulunun çocuk yayınlarına yönelik kaleme aldıkları ortak metin:³

“Basın Açıklaması

Çocuk yayınlarının en önemli eksiklerinden biri, çocuklara yönelik dramatik yerli yapımların yeterince üretilmemesidir. Bu sorunun kaynaklandığı en önemli nedenlerden biri, televizyon ve film tekniğine göre yazılmış, çocuklara yönelik dramatik yapıtların üretilmemesidir. Çocuk yazınının yeni yeni önem kazandığı ülkemizde, yazarlarımıza düşen en önemli görevlerden biri de, etkinliği tartışılmayacak kadar açık olan televizyon yayınlarında yer alabilecek, çocuklara yönelik dramatik yapıtlar üretmektir. Bu gün televizyon çocuk yayınları okul öncesi ve okul çağı olmak üzere iki ayrı yaş kümesine yöneliktir. Okul öncesi için benimsenen

³ Bildirinin orijinali yazarın kişisel arşivindedir.

sınırlama 3-6 yaş, okul çağı için 7-12 yaşlardır. Algı ve beğenileri, bilgi ve eğitim düzeyleri, yapısal özellikleri birbirinden oldukça ayrı olan okul öncesi ve okul çağı çocuklarına ayrı ayrı yapımlarla yönelmek, her iki yaş kümesinin içerdiği özellikleri göz önünde tutmak zorundayız. Okul öncesi (3-6 yaş) çocuklara yönelik yapımlarda genel amacımız çocukların;

- Dil ve bilişsel gelişimlerine yardımcı olmak,
- Öğrenme ve araştırma isteğini güçlendirmek, ilgi alanlarını geliştirmek,
- Çocuğun çevresi ile uyum sağlamasına yardımcı olmak için sıra ve paylaşma kavramlarını aile, arkadaşlık ilişkilerini karşılıklı yardım ve işbirliği anlayışını geliştirmek,
- Kendine güven duygusunun gelişmesine ve pekişmesine, sağlıklı bir duygusal dengenin oluşmasına yardımcı olmak, hayal gücünü geliştirmek, estetik düzeyini yükseltmek

- Sağlıklı olabilmesi için temizlik, yeterli ve dengeli beslenme, kazalardan ve hastalıklardan korunma konularında bilgi vermek ve alışkanlık kazandırmaktır.

Okul çağı (7-12 yaş) çocuklarına yönelik yapımlar ve yayınlarda çocukların;

- Düşünsel yeteneklerini geliştirmek, özgür düşünce ve yaşam biçimini benimsemelerine yardımcı olmak,
- Yapıcı ve yaratıcı yeteneklerini geliştirmek, araştırmaya yöneltmek,
- Çevresi ile uyum sağlamasına yardımcı olmak, İşbirliği, insan sevgisi, sorumluluk duygularını geliştirmek, hoşgörülü kılmak,
- Kendine güven ve cesaret duygusunun gelişmesine yardımcı olmak,
- Ulusal ve evrensel kültürü tanıtmak,
- Yurt ve dünya gerçekleri hakkında bilgi vermek,
- Yurttaşlık bilincini geliştirmek,
- Kişisel ve toplumsal nedenlerden kaynaklanan sorunlarına eğilmeyi amaçlamaktayız.

Okul öncesi ve okul çağı çocuklarına yönelik bu amaçlarımızın gerçekleşebilmesinde etkili yapımların yanı sıra, kuşkusuz dramatik yapımlardır. Bu yapımlar:

- TV Çocuk Oyunları,
- TV Kukla Oyunları,
- TV Çocuk Filmleridir.

Özellikle okul öncesi çocuklar için kukla oyunu metinlerine büyük bir gereksinim duyulmaktadır. Bu üç ayrı dalda üretilecek yapımların gerçekleştirilebilmesi için televizyonun teknik olanaklarına uygun olarak yazılmaları gerekmektedir.”

II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı

II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarının Kütüphane Haftası da dikkate alınarak bir sonraki yıl 31 Mart- 30 Nisan 1980 tarihleri arasında yine Atatürk Kitaplığında yapılmasına karar verildi. Kitaplığın tahsisi için İstanbul Belediye Başkanımız Sayın Aytekin Kotil ile görüşüldü, onay alındıktan sonra belirlenen tarihler için protokol imzalandı. Fuar Komitesi bir yıl boyunca hemen hemen her hafta toplanarak çalışmalarını sürdürdü. Sekreteryaya tarafından yazışmalar ve sonuçları konusunda komiteye bilgi verildi, yeni organizasyonlar için tartışmalar yapıldı, kararlar alındı. Fuarın açılışı, 27 yabancı ülke ve 25 yerli yayıncının katılımı ile 31 Mart 1980 günü saat 14.00'te Kültür Bakanımız Sayın Ahmet Taner Kışlalı, Belediye Başkanımız

Sayın Aytekin Kotil, Atatürk Kitaplığını yapan ve Belediyeye bağışlayan Sayın Vehbi Koç tarafından yapıldı. Açılıшта, katılımcı ülkelerin İstanbul Konsolosları ya da konsolosluk yetkilileri de bulundu. Açık kaldığı bir ay boyunca belediyelerden ücretsiz temin edilen otobüslerle İstanbul'un en ücra köşelerinden bile öğretmenleri nezaretinde öğrenciler taşındılar. Bu süre içinde tutulan istatistiğe göre 40 binin üzerinde ziyaretçinin fuarı gezdiği, yerli yabancı kitaplara dokundukları tespit edildi. 1979 yılında yapılan Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarında olduğu gibi, bu fuarda da kukla, çocuk sineması, resim, afiş sergileri yanında "Çocuk Yazımında Görsel İletişim" konulu sempozyum ve konferans dizisi, fuarın amacının çocuklara yönelik bir kültür ve sanat olgusu olduğunu göstermektedir. Bu olgu yerli ve yabancı birçok kuruluşun işbirliği ile gerçekleşmiştir. Ayrıca bu fuarda 1979 Çocuk Yılında Türkiye'de yayımlanmış çocuk kitapları arasından, çocuk jürilerinin seçtiği "II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı Ödülünü" kazanan kitapların ödülleri yazarlarına verilmiştir. Bu amacından saptırılmamak üzere fuarın her yıl yinelenmesi ve hiç olmazsa İstanbul'da uluslararası düzeyde çocuk ve kitap konusunda düşünce ve deneyim alışverişinin sağlanması da geleceğe dönük amacımızdı, ancak maalesef her olumlu hareketin birileri tarafından baltalandığı gerçeği ile karşı karşıya kaldık ve II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarından sonra çalışmalarımızı durdurduk. Yine de üzülmedik, çünkü bizimki bir başlangıçtı. Sonraki yıllarda ticari amaçlı firmalar devreye girdiler ve daha geniş boyutlu kitap fuarları yapılmaya devam ediyor.

Resim 7. II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı broşürünün kapağı

<p>16. KÜTÜPHANE HAFTASI VE II. İSTANBUL ULUSLARARASI ÇOCUK KİTAPLARI FUARI PROGRAMI</p> <p>31 Mart 1980 Pt. Saat 10.00 Atatürk Kütüphanesi'nde 16. Kütüphane Haftası ve II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı'nın açılış töreni.</p> <p>31 Mart 1980 Pt. Saat 15.00 Fatih İthalk Kütüphanesi'nde «İlk Türk Gazeteleri» sergisi.</p> <p>1 Nisan 1980 Sa. Saat 10.00 Süleymaniye Kütüphanesi.</p> <p>a) «Yazma eserlerin yazma ve basma katalogları ve vakfiyeler» sergisi.</p> <p>b) Kursiyerlerin cilt kapakları sergisinin açılışı.</p> <p>1 Nisan 1980 Sa. Saat 15.00 Boğaziçi Üniversitesinde Kütüphane Haftası çayı.</p> <p>2 Nisan 1980 Ça. Saat 10.00 Edirnekapı Halk Kütüphanesi</p> <p>a) Masal babası Eflâtun Cem Güney'e onur plakasının verilmesi.</p> <p>Düzenleyenler: Türkiye Yazarlar Sendikası ve Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.</p> <p>b) Türk Folklor Kurumu ile birlikte düzenlenen «Folklor ve Etnoğrafya Sergisi'nin açılışı.</p> <p>2 Nisan 1980 Ça. Saat 15.00 Beyazıt Devlet Kütüphanesi.</p> <p>a) İsmail Saib Sencer'i anma toplantısı.</p>	<p>Konuşmacılar :</p> <p>1— Hasan Duman - Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü.</p> <p>2— Ord. Prof. Dr. A. Süheylî Unver</p> <p>3— Prof. Dr. İsmet Sungurbey</p> <p>b) Kitap ve Kütüphane ile ilgili Türkçe Yayınlar Sergisi'nin açılışı.</p> <p>3 Nisan 1980 Pe. Saat 10.00-12.30 Boğaziçi Üniversitesi. BTS. «Akademik Kütüphanelerin Sorunları» konulu söyleşi.</p> <p>3 Nisan 1980 Pe. Saat 15.00 Bakırköy Halk Kütüphanesi'nde «Karma Resim Sergisi'nin açılışı.</p> <p>4 Nisan 1980 Cu. Saat 10.00-17.00 ISO-Odakule Küçük Salon'da «Çocuk Yazınında Görsel İletişim» konulu Uluslararası sempozyum.</p> <p>5 Nisan 1980 Ct. Saat 10.00-17.00 ISO-Odakule Küçük Salon'da «Çocuk Yazınında Görsel İletişim» konulu Uluslararası sempozyum.</p> <p>5 Nisan 1980 Ct. Saat 13.00-17.00 Selimiye Atsübay Ordu Evi'nde Kütüphaneciler tanışma çayı.</p> <p>6 Nisan 1980 Pa. Saat 10.00-17.00 ISO-Odakule Küçük Salon'da «Çocuk Yazınında Görsel İletişim» konulu Uluslararası sempozyum.</p> <p>6 Nisan 1980 Pa. Saat 16.30 ISO-Odakule Küçük Salon'da 1979 Yılı Türk Çocuk Yazınında derece alan yazarlara ödül töreni.</p> <p>9 Nisan 1980 Ça. Saat 14.00 Atatürk Kültür Merkezi Sinema Salonu'nda çocuk filmi gösterisi.</p> <p>12 Nisan 1980 Ct. Saat 15.00 Konferans. Yer: Atatürk Kütüphanesi.</p>
--	--

Resim 8. II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı programı

<p>Konuşmacı : Sennur Sezer Konu : Çocuk Yazınında Görsel İletişim. Türkiye Yazarlar Sendikası</p> <p>16 Nisan 1980 Ça. Saat 14.00 Atatürk Kültür Merkezi Sinema Salonu'nda çocuk filmi gösterisi.</p> <p>19 Nisan 1980 Ct. Saat 15.00 Konferans. Yer: Atatürk Kütüphanesi. Konuşmacı : Tan Oral (Kariyeratörler Derneği).</p> <p>19 Nisan 1980 Ct. Saat 14.00 Atatürk Kütüphanesi. «El Becerilerini geliştirici gurup çalışması». Uygulayan : Ece Yayınları.</p> <p>26 Nisan 1980 Ct. Saat 15.00 Konferans. Yer: Atatürk Kütüphanesi. Konuşmacı : Gün İrk. Konu : Çocuk ve Görsel Sanat. (Görsel Sanatçılar Derneği).</p> <p>Not : 1 — Atatürk Kütüphanesi'nde her Çarşamba saat 15.00 de Karagöz gösterisi vardır.</p> <p>2 — Atatürk Kültür Merkezi, Bakırköy Halk Kütüphanesi, Edirnekapı Halk Kütüphanesi Kartal Halk Kütüphanesi, Yapı ve Kredi Bankası Çemberlitaş Çocuk Kütüphanesi'nde çocuk filmleri gösterisi vardır.</p> <p>3 — II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı'nda «İlk Çocuk Dergileri Sergisi» vardır.</p> <p>4 — Türkiye Yazarlar Sendikası'nın düzenleyeceği imza günleri Fuar'da duyurulacaktır.</p> <p>5 — Sergilenen yerli çocuk kitaplarının satışı her gün 10.00-17.00 arasında yapılacaktır.</p> <p>6 — ÇOCUKLARIMIZA DUYURU : Yazarından iznalsiz kitap edinmek isteyenler Yapı ve Kredi Bankası'nın tüm şubelerinden kitap listesini alabilirler.</p>	<p>II. İSTANBUL ULUSLARARASI ÇOCUK KİTAPLARI FUARI DANIŞMA KURULUNA ÜYE VEREN KURULUŞLAR VE TEMSİLCİLERİ</p> <p>Akçay, Faik : Sanatçılar Birliği.</p> <p>Alpay, Doç. Dr. Meral : U.Ç.K.F. Yürütme Kurulu Başkanı.</p> <p>Asilyazıcı, Hayati : İstanbul Belediye Başkanlığı.</p> <p>Berker, Nurhayat : Yapı ve Kredi Bankası.</p> <p>Birden, Feryal : Gönüllü Hizmetler Derneği.</p> <p>Candaş, Ömür : Ya-Ba Yayınları.</p> <p>Çağlayan, Sibel-Telci, Ergin : Evrim Eğitim Araçları.</p> <p>Demirci, Vedat : TRT İstanbul Radyosu Çocuk Yayınları.</p> <p>Diñçel, Melike : Çocuk Esirgeme Kurumu.</p> <p>Elmas, Yılmaz : Tayko Yayınları.</p> <p>Ercan, Yıldır : Pamukbank.</p> <p>İlkonur, Mehmet : Milliyet Çocuk Yayınları.</p> <p>Karabol, Seher : Umud Sanat Ürünleri.</p> <p>Kulaksızoğlu, Adnan : İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Kürsüsü.</p> <p>Kural, Orhan : Akbank</p> <p>Önder, Nabey : Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.</p>
--	--

Resim 9. II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı broşürü

<p>Rüstem, Zafer : T.C. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı-Ist. Turizm Bölge Müdürlüğü.</p> <p>Sarıer, Emir : Arı Grafik.</p> <p>Soy, Muzaffer : İstanbul Kültür Müdürlüğü.</p> <p>Tanören, Oğuz : Redhouse Yayınları.</p> <p>Tavacı, Yusuf : T.C. Kültür Bakanlığı.</p> <p>Ural, Yalvaç : Türkiye Yazarlar Sendikası.</p>	<p>ÇOCUK YAZININDA GÖRSEL İLETİŞİM ULUSLARARASI SEMPOZYUM 4-6 NISAN 1980</p> <p>4 Nisan, Cuma</p> <p>10.00 Açılış : Doç. Dr. Özer Soysal</p> <p>10.30 Mss. Margaret Jack (İngiltere) «Britanya'da son gelişmeler ve kütüphanelerin sorumluluğu»</p> <p>14.00 G. Emani (İran)</p> <p>15.00 M. Taghi Banki (İran)</p> <p>5 Nisan, Cumartesi</p> <p>10.00 Katharina Baudach (Fed. Almanya) «Resimli kitap»</p> <p>11.00 Konrad Kaulbach (Fed. Almanya) «Okuma öğretiminin izlenec ve yöntemleri»</p> <p>14.00 Dr. Lucia Binder (Avusturya) «Çocuk yazınında yeni konular ve biçimler»</p> <p>15.00 Helga Aichinger (Avusturya) «Çocuk kitabının resimlenmesi üzerine düşünceler»</p> <p>6 Nisan, Pazar</p> <p>10.00 Gaston Pasty (Vatikan) «Çocuk yazınında görsel iletişim»</p> <p>11.00 Mistik = Mustafa Eremektar (Türkiye) «Çizimler ve Sorunları»</p> <p>14.00 Arnavutluk (?)</p> <p>15.00 Ömür Candag (Türkiye) «Görsel iletişimin çocuk yazınında önemi»</p>
---	--

Resim 10. II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı Broşürü

Çocuk Yayınları Derneği⁴

1977'de başlayan çocuk kitaplarına yönelik sergi ve fuar serüvenimiz 1980'de bitmişti. Fakat bu alandaki çalışmalarımız devam ediyordu. Öncelikle çocuk yazınıyla ilgili bir dernek kurularak tüzel kişiliğe kavuşulması, IBBY Uluslararası Gençlik Yayınları Kuruluna da bu tüzel kuruluş kanalıyla üye olunması fikri hep yaşıyordu. Nitekim bu amaçla farklı mekânlarda ve farklı zamanda yapılan toplantılarda dernek kurma çalışmaları yoğunluk kazandı.

1978'de Kültür Bakanlığınca IBBY'ye gereken aidatları ödeyerek ülkemiz üye yapılmışsa da 1981'den itibaren bu ödemeler kesintiye uğradı. IBBY üyeliğimiz de askıya alındı. Onun için bu üyeliğin mutlaka kalıcı olarak bir tüzel kişilik kanalıyla yapılması gerekiyordu. Bu nedenle toplantı üstüne toplantı yapıyorduk. Buna rağmen derneğin kurulması 1994'ü buldu. Derneğin resmen kuruluşunu Sayın Gülçin Alpöge'nin basın duyurusu ile kamuoyu öğrendi. Alpöge duyurusunda,

“1979 çocuk yılı nedeniyle yapılan çocuk kitapları fuarı, semineri ve başka etkinlikler sonucunda Prof. Dr. Meral Alpay ve Sayın Nabey Önder'in öncülüğünde IBBY'in Türkiye kolu olacak bir çocuk yayınları derneğinin oluşması için çalışmalara başlanmıştır. 1988, 1990 ve 1992 yıllarında IBBY'in toplantılarına bireysel olarak Türkiye'den katılımlar olmuştur. 1994 yılında ise “Çocuk Yayınları Derneği” resmen kurulmuştur. Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmuştur: Nadir Ergin Telci, Hüseyin Fatih Erdoğan, Gülten Dayıoğlu, Dinar Can Göknil, Serpil Ural, Meral Alpay, Ayla Çınaroglu. Bu arada IBBY ilk kurulduğu zaman Türkiye üye olmuş ve 1956 yılında Cahit Uçuk Andersen adayı olarak gösterilmiştir. Andersen ödülünü alamamış ama çocuk yayınları için örnek kitap olarak seçilmiş ve liyakat diploması almıştır. 1958 de Eflatun Cem Güney'e aynı diploma verilmiştir. Bilgilerinize.” diyordu.⁵

⁴ Söz konusu derneğin tam adı Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneğidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://cgyd.org/>

⁵ Bkz. Ek 3: Alpöge'nin Çocuk Yayınları Derneği başlıklı tarihsiz basın duyurusu.

1977'de Meral Alpay ve TKD İstanbul Şubesinin öncülüğünde başlanılan bu serüven nihayet amacı devam ettirecek bir derneğin kurulması ile noktalandı. Bir süre IBBY Uluslararası Gençlik Yayınları Kuruluna üye olan dernek, bugün IBBY'ye üye dernekler arasında görülmemektedir.

Türkiye'de Çocuk Kitapları

İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı yurt dışında da ses getirmişti. 1981'den itibaren uzun yıllar yabancı ülkelerin İstanbul Konsoloslukları derneğimizle diyaloglarını sürdürdü, hatta konsolosluklarda verdikleri resepsiyonlarda derneğimiz protokol listelerindeydi. Yurt dışındaki çocuk kitapları ile ilgili dernek ve kuruluşlar çalışmalarından derneğimizi sürekli haberdar etmişler, bienal davetlerini derneğimiz kanalıyla yapmışlardır. Bu diyaloglar, gelişerek Federal Almanya ile somut bir faaliyete dönüşmüş olup, IFP Alman Devlet Pedagoji Enstitüsü tarafından Prof. Dr. Meral Alpay kanalıyla iletilen talepleri hayata geçirilmiştir.

1982 yılında Almanya'nın Münih kentinde bulunan IFP Alman Devlet Pedagoji Enstitüsü Müdürü Dr. W.E. Fthenakis ve Proje Müdürü Dr. Michaela Ulich'den alınan bir mektupla Almanya'da çalışan 6 ülkenin işçi çocukları için ülkeleri ile ilgili resimli çocuk kitapları yayınlamaya karar verdiklerini öğrendik. Mektupta⁶; bu ülkelerin Türkiye, Yugoslavya, Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz olduğu belirtilerek;

“Bu ülkelerde oluşturulan uzmanlar kanalıyla yayınlanan resimli kitaplar, masallar, şarkılar, oyunlar, öğretici malzeme enstitü tarafından temin edilmektedir. Bu malzemeler her şeyden önce Almanya'daki yabancı çocukların anadillerindeki malzeme ile karşılaşmasına yarayacaktır. Bu malzeme onların kendilerini sadece “yabancı” veya “konuk işçi çocuğu” olarak hissetmelerini engelleyecek, kendi ulusal ya da bölgesel kültürlerini de öğrenerek yetişmelerini sağlayacaktır. Alman çocukları da bu malzeme kanalıyla başka kültürlerin varlığını öğreneceklerdir. Bu kitaplar o ülkelerde kurulacak komiteler tarafından hazırlanacak ve Almanya'da 2 dilli olarak basılacaktır” ifadelerine yer verilmişti.

IFP Alman Devlet Pedagoji Enstitüsü Türkiye için bu teklif “Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı” Fuar Komitesi Başkanı Sayın Meral Alpay'a yapılmış olup, Meral Alpay komitede yer alacak uzmanlar için çalışmalarına başlamıştır. IFP Alman Pedagoji Enstitüsü Müdürü Dr. Michaela Ulich'in Türkiye'yi ziyareti sırasında oluşturulan uzman kadro listesi kendisine sunulmuştur. Türkiye Komitesi Meral Alpay başkanlığında; N. Altındağ, A. Oktay, N. Önder ve A. San'dan oluşmuştur. Bir yıllık yoğun bir çalışmadan sonra 1983'e kadar yayınlanmış çocuk kitapları temin edilmiş, oyun-oyuncak gibi destekleyici materyaller toplanmış, özellikle yaş grupları dikkate alınarak çocuk kitapları okunmuş ve pedagojik açıdan tartışmalar yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda, Enstitü'nün isteği doğrultusunda Türk çocukları için bir metin ortaya çıkmıştır. Bu metin esas alınarak Alman Pedagoji Enstitüsü tarafından Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan çocukları için kitap yayımlanmıştır.⁷ Kitapta düzenleme yaş gruplarına göre yapılmıştır. Kitap içindeki bu başlıklar aşağıdaki gibidir:

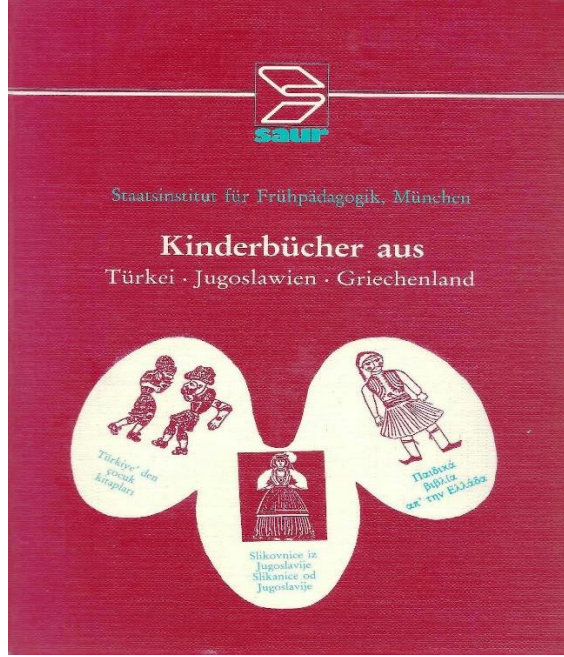
- Metinli, resimli çocuk kitapları (4-8 yaş grubu),
- Çevreci, renkli resimli çocuk kitapları (6-8 yaş grubu),
- Az metinli renkli kitaplar,
- Kısa metinli, resimli çocuk kitapları,
- Resimli çocuk romanları (5-8 yaş grubu),

⁶ Bkz. Ek 4: Fthenakis, W. E. ve Ulich, M. imzalı, 25-29 Mayıs 1982 tarihli ve Staatsinstitut für Frühpädagogik başlıklı mektup.

⁷ Bkz. Şekil 12.

- Küçük, kısa, resimli masallar,
- Çocuklar için yazılmış, siyah-beyaz resimlerle süslenmiş kısa şiirler,
- 6-8 yaş grubu için monologlar, tekerlemeler,
- Güncel, toplumsal çelişkileri güldürerek anlatan resimli çocuk kitapları bibliyografik künyeleri de verilerek, açıklamalı olarak hazırlanmış ve ayrıca destekleyici oyun-oyuncak vb. materyaller Enstitü'ye gönderilmiştir.

Bu materyallerden yararlanılarak 3 cilt kitap yayımlanmıştır. Bu makalenin yazarının elinde sadece çocuk kitaplarını içeren cilt bulunmakta olup, diğer ciltler temin edilememiştir.

Resim 11. IFP Alman Devlet Pedagoji Enstitüsünün projesi kapsamında Türkiye Komitesinin çalışmaları ve desteğiyle yayımlanan kitap

Sonuç

Yukarıda açıkladığım 3 yıllık çalışmalarımızda değerli hocamın yaratıcı, yönlendirici ve sonuç alıcı vasıflarını gördüm. Sonraki yıllarda da Türk Çocuk Edebiyatı alanında gerek hazırladığı bibliyografyalarla, gerekse yazdığı makalelerle yardımcı olmaya çalıştığımı şahit oldum. Hatta Dr. Robert Anhegger ile birlikte yaptığı *Almanca Çocuk Kitapları Bibliyografya* çalışmalarının bu etkinlikler sonucunda doğduğunu da söylemek yanlış olmaz. Türk kütüphaneciliğinin mihenk taşlarından biri olan Prof. Dr. Meral Alpay için ne kadar yazsak da onu anlatmakta yetersiz kalıyoruz. Onun için son sözü değerli meslektaşlarıma ve tüm okurlarıma bırakıyorum. Bir faninin 3 yıl içinde uluslararası düzeyde neler yapabileceğini okuduklarında görebilecekler ve bir zamanlar ülkemizde dünya çapında ses getiren çocuk kitapları fuarlarının düzenlendiğini hatırlayacak veya öğreneceklerdir.

Prof. Dr. Meral Alpay hocama yetiştirdiği yüzlerce öğrencilerinden biri olarak bir kez daha teşekkür ediyorum. Nur içinde yatsın.

Kaynakça

Dayıoğlu, G. (2010). *Yaşadıklarım ve düşlediklerim: Yetmiş iki kitap, bir hayat*. (4. bs.). İstanbul: Altın Kitaplar.

Ekler

Ek 1

I. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarına Katılan Ülkeler

1. Amerika Birleşik Devletleri
2. Arnavutluk
3. Avusturya
4. Belçika
5. Brezilya
6. Bulgaristan
7. Çekoslovakya
8. Çin Halk Cumhuriyeti
9. Danimarka
10. Demokratik Alman Cumhuriyeti
11. Federal Almanya
12. Fransa
13. Irak
14. İngiltere
15. İsrail
16. İsviçre
17. Japonya
18. Kanada
19. Libya
20. Macaristan
21. Polonya
22. Portekiz
23. Romanya
24. Türkiye
25. Yugoslavya

I. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarına Katılan Yayınevleri

1. ABeCe Yayınları
2. Arkadaş Yayınları
3. Armağan Yayınları
4. Artel Yayınları
5. Çocuk Esirgeme Kurumu
6. Damla Yayınları
7. Deniz Yayınlar
8. Derinlik Yayınları
9. Evrim Eğitim Araçları
10. Gelişim Yayınları
11. Gözlem Yayınları
12. İş Bankası
13. İtimat Yayınları
14. Köyün Çocuğu Yayınları
15. Kurtuluş Yayınları
16. MAY Yayınları
17. Milliyet Yayınları
18. Nevzat Yayınları
19. Özyürek Yayınları
20. Redhaus Yayınları
21. Tayko Yayınları
22. Tercüman Gençlik Yayınları
23. Yaba Yayınları
24. Yansıma Yayınları

I. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı Kapsamında Düzenlenen “Çocuk ve Kitap” Konulu Sempozyuma Katılan Ülkeler ve Konuşmacı Sayısı

1. Avusturya (2)
2. Brezilya (1)
3. Federal Almanya (2)
4. Fransa (2)
5. Irak (1)
6. İngiltere (1)
7. İsrail (1)
8. Türkiye (2)
9. Yunanistan (2)

I. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı’na Katılan Ülkeler (1980)

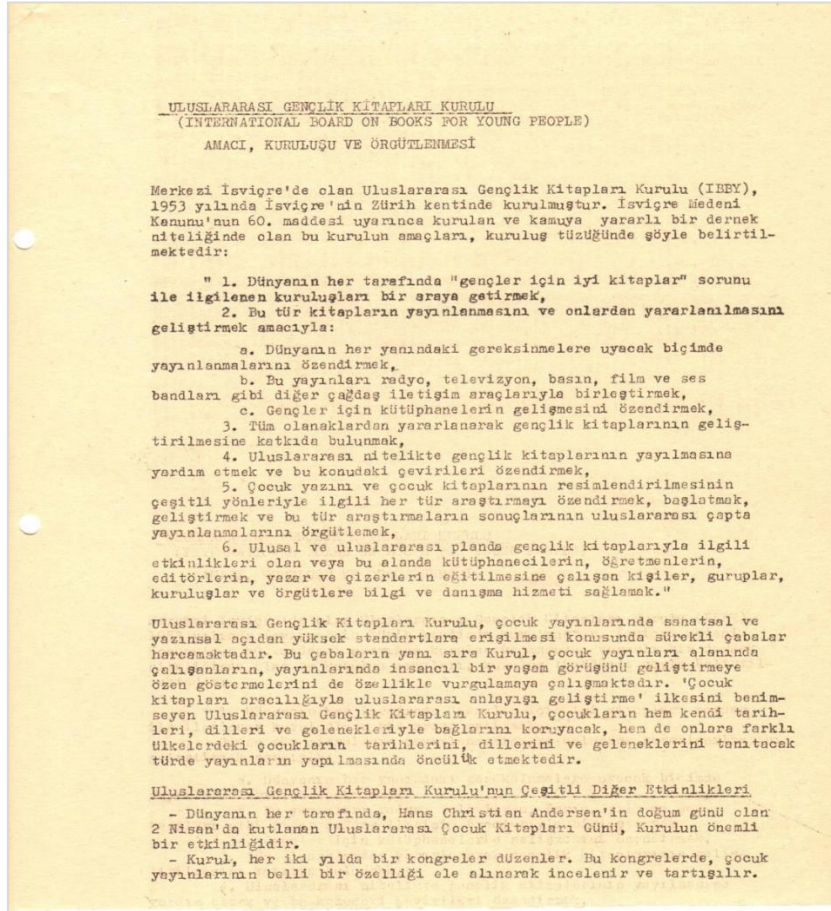
1. Amerika Birleşik Devletleri
2. Arnavutluk
3. Avusturalya
4. Avusturya
5. Belçika
6. Bulgaristan
7. Çekoslovakya
8. Çin Halk Cumhuriyeti,
9. Danimarka
10. Demokratik Alman Cumhuriyeti
11. Federal Almanya
12. Finlandiya
13. Hindistan
14. İngiltere
15. İran
16. İsveç
17. İsviçre
18. İtalya (Institutue International Per La Diffusione Della Cultura)
19. Japonya
20. Kanada
21. Kore
22. Libya
23. Macaristan
24. Mısır
25. Romanya
26. Suriye
27. Türkiye

II. İstanbul Uluslararası Çocuk Kitapları Fuarı’na Katılan Yayınevleri

1. ABeCe Yayınevi
2. Ankara Belediyesi Basın ve Yayın Müdürlüğü
3. Altın Kitaplar
4. Arkadaş Yayınları
5. Arkın Yayınları
6. Bil Dağıtım
7. Damla Yayınları
8. Ece Yayınları
9. Esin Yayınları
10. Evrim Eğitim Araçları
11. Gelişim Yayınları
12. Gözlem Yayınları
13. Işıl Yayınları

14. İnan Yayınları
15. İnkılâp ve Aka Yayınları
16. İş Bankası Yayınları
17. Kurtuluş Yayınları
18. Milliyet Çocuk Yayınları
19. Özyürek Yayınları
20. Redhause Yayınları
21. Ramzi Yayınları
22. Serhat Dağıtım
23. Tayko Yayınları
24. Tercüman Gençlik Yayınları
25. YaBa Yayınları

Ek 2. Aysel San'ın (Yontar) IBBY konusunda hazırladığı rapor

-2-

- Her iki yılda bir kez yayınlanan bir yazar ve bir çizere Hans Christian Andersen Madalyası verilir. Bu madalyaya layık görülen yazar ve çizeler, Kurula bağlı H.C.Andersen Jürisi'nce saptanır.

- Kurul, yine her iki yılda bir, yeni yayınlanan iyi çocuk kitaplarından oluşan bir 'Hans Christian Andersen Şeref Listesi'ni yayımlar. Bu liste ile çocuklara ve gençlere yönelik kitaplarda gerek yazınsal, gerekse resimlendirmesi ve çeviri açısından mükemmelliğe dikkat çekilmeye çalışılır.

- Kurul, Bookbird adlı bir dergi yayınlamaktadır. Üç ayda bir çıkan bu dergide çocuk yayınlarıyla ilgili eleştiri, inceleme ve haberler yer alır.

- Kurulun yayınladığı Çocuk Yayınları Konusunda Bilgi Kaynakları Kılavuzu Uluslararası Gençlik Kurulu'na bağlı ulusal seksiyonlar arasında üretici bilgi ve hizmet değişimini özendirme çalışır. İki kısımdan oluşan bu kılavuzun birinci kısmında, her ülkedeki ulusal seksiyonların adresleri, ikinci kısmında ise her ülkede çocuk yayınlarıyla ilgili bilgi ve hizmet sağlama yönünden yardımcı olacak örgütlerin adresleri bulunmaktadır.

- Kurulun bilgi sağlama ve danışma açısından UNESCO ve UNICEF ile yakın ilişkileri vardır.

- Kurul, Uluslararası Kitap Komitesi'ne de üyedir.

Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'nun Örgütlenmesi ve Yönetimi

Kurul, dünyonun çeşitli ülkelerinde kendisine bağlı ulusal seksiyonlardan oluşur. Ulusal seksiyonların temsilcileri de Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'na Genel Kurul'ünü oluşturur. Her iki yılda bir düzenlenen toplantılarda Genel Kurul, Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu başkanına, Yürütme Kurulu'nu, saymanına, denetleyicilerini ve H.C.Andersen Jürisi başkanını seçer. Kurulun bir de Sekreterliği vardır.

-Ulusal Seksiyonlar

Bir ülkede gençlik kitaplarıyla ilgili uğraşları olan ve çalışmalarını Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'na amaçlarına uygun çizideki grup ve örgütler, o ülkede, Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'nun bir ulusal seksiyonunu örgütleyebilirler. Hiçbir ülkede birden fazla ulusal seksiyon olmaz. Ulusal seksiyonlar, Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu ile ilişkiyi sağlayacak iki temsilci seçerler. Üye olabilmek için gerekli formları doldurup yazılı olarak Sekreterliğe başvururlar. Ulusal seksiyonların üyeliği, Yürütme Kurulu'nun oy çoğunluğuyla alacağı karar sonucunda onaylanır.

Üyelerin yıllık ödentilerinin miktarı, Yürütme Kurulu'na belirlenir. En çok çocuk yayını olan ülkeler en fazla, en az çocuk yayını olan ülkeler ise en az ödentiyi verirler.

Genel Kurul toplantılarında her ulusal seksiyonun baş oy hakkı vardır. Ancak ödentilerini vermemiş olan ulusal seksiyonlar oy kullanamazlar. Genel Kurul toplantılarında ulusal seksiyonlar, kendi ülkelerindeki etkinliklerini açıklama olanağına sahip olurlar.

-3-

Ulusal seksiyonların tüzüklarının olması gerekli değildir. Her ulusal seksiyonun türü ve çalışmalarının kapsamı ülkelere göre değişir. Bazı ülkelerde ulusal seksiyonlar, o ülkede çocuk kitaplarının geliştirilmesi konusunda tek resmî örgüt niteliğindedir. Yine bazı ülkelerde bu seksiyonlar, ulusal düzeydeki birçok başka örgütle birlikte çalışabilirler. Türleri ve çalışma alanlarının kapsamı nasıl olursa olsun, ulusal seksiyonların tümünün ortak özelliği, çocuklara ve çocuk yayınlarına karşı derin bir ilgiyi paylaşmaktır.

-Kişisel Üyelikler

Ulusal bir seksiyonun bulunmadığı ya da bu seksiyonların kişilerin üyeliğini onaylamadığı durumlarda, kişilerde Uluslararası Gençlik Kurulu'na üye olabilirler. Ancak bu üyelerin Genel Kurul'da oy hakları yoktur.

-"Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'nun Dostları" Grupları

Herhangi bir ülkede ya da coğrafi yörede, Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'nu tanıtmak ve desteklemek, onun amaçlarını geliştirmek üzere "Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'nun Dostları" grupları örgütlenebilir. Bu grupların da Genel Kurul'da oy hakları yoktur.

- Yürütme Kurulu

Bu kurul ulusal seksiyonlar arasında egüdümlü sağlar; bilgi toplar; ulusal seksiyonu olmayan ülkelere Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'na mesajına yayılmasını örgütler; yeni ulusal seksiyonların kurulmasını özendirme çalışır; iki yılda bir yapılan kongreleri düzenler; çocuk yayınları alanında çalışan yayınevlerine, kişilere ve kurumlara danışmanlık eder.

Yürütme Kurulu, aynı zamanda Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'nun da başkanı olan bir Yürütme Kurulu başkanı, bir önceki yılın başkanı, Genel Kurul'ca seçilen sekiz üye, H.C.Andersen Jürisi başkanı, Bookbird dergisi editörü ve bir saymandan oluşur.

-Sekreterlik

Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'nun Genel Kurulu ile Yürütme Kurulu'nun politika ve programlarına yürütmekle yükümlüdür.

-Komisyonlar

Uluslararası Gençlik Kitapları Kurulu'na bağlı bir Seçim Komisyonu vardır. Gerekli durumlarda Yürütme Kurulu çeşitli özel komisyonlar da oluşturabilir.

(Bu rapor, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi yazmanı Ayşel San tarafından hazırlanmıştır.)

Ek 3. Çocuk Yayınları I

Yürüsü

ÇOCUK VE GENÇLİK YAYINLARI DERNEĞİ

1979 çocuk yılı nedeniyle yapılan çocuk kitapları fuarı, semineri ve başka etkinlikler sonucunda Prof. Dr. Meral Alpay ve sayın Nabey Önder'in öncülüğünde IBBY'in Türkiye kolu olacak bir çocuk yayınları derneğinin oluşması için çalışmalara başlanmıştır. 1988, 1990 ve 1992 yıllarında IBBY'in toplantılarına bireysel olarak Türkiye'den katılımlar olmuştur.

1994 yılında ise Çocuk Yayınları Derneği resmen kurulmuştur. Kurucu üyeleri şu kişilerden oluşmuştur:

Nadir Ergin Telci
Hüseyin Fatih Erdoğan
Gulten Dayıoğlu
Dinar Can Goknil
Serpil Ural
Meral Alpay
Ayla Çınaroglu

Bu arada IBBY ilk kurulduğu zaman Türkiye üye olmuş ve 1956 yılında Cahit Uçuk Andersen adayı olarak gösterilmiştir. Andersen ödülünü alamamış ama çocuk yayınları için örnek kitap olarak seçilmiş ve liyakat diploması almıştır. 1958 de Eflatun Cem Güney e aynı diploma verilmiştir
Bilgilerinize
Gulcin

Ek 4. IFP Alman Devlet Pedagoji Enstitüsü tarafından gönderilen mektup

